

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલ નં. ૮૦૦/૨૦૧૧

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એસ. ઝવેરી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બિરેન વૈષ્ણવ

=====

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	

=====

જગનભાઈ શંકરભાઈ પાટિલ અપીલકર્તા

(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અપીલકર્તા નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી મૃદુલ એમ. બારોટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે અધિક સરકારી વકીલ શ્રી સુશ્રી સી. એમ. શાહ

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એસ. ઝવેરી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બિરેન વૈષ્ણવ

તારીખ: ૧૧/૦૪/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બિરેન વૈષ્ણવ દ્વારા)

૧. સેશન્સ કેસ નં. ૭૩/૨૦૦૮ માં અપીલકર્તા-મૂળ આરોપીએ ઉપરોક્ત

સેશન્સ કેસમાં સેશન્સ જજ, ભરૂચ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૮. ૦૨. ૨૦૧૧

ના ચુકાદા અને આદેશ સામે ફોજદારી કાર્યરિતી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૪ હેઠળ વર્તમાન અપીલ દ્વારા આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો છે. પડકાર હેઠળના ચુકાદા દ્વારા, અપીલકર્તા-મૂળ આરોપીને આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૩ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી છે. જોકે, મૂળ આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૮૮ (એ) હેઠળ ગુના માટે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.

૨. અપીલકર્તા તરફથી શ્રી મૃદુલ બારોટ અને ગુજરાત રાજ્ય માટે એપીપી શીખનાર સુશ્રી સી. એમ. શાહને સાંભળ્યા. પક્ષકારો માટે સંબંધિત વકીલો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોની અમે પ્રશંસા કરીએ તે પહેલાં અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવા તરફ દોરી ગયેલા તથ્યોની ચર્ચા કરવી યોગ્ય રહેશે.

૩. ફરિયાદપક્ષનો કેસ છે કે અપીલકર્તા, જગનભાઈ શંકરભાઈ પાટીલ મૃતક કમલાબેનના પતિ છે અને ભરૂચ જિલ્લાના વડાદલા તાલુકામાં ભાડાના મકાનમાં રહેતા હતા. ફરિયાદપક્ષનો કેસ એ છે કે ૧૯. ૨. ૨૦૦૮ ના રોજ ૦૦. ૩૦ વાગ્યે અપીલકર્તા દારૂના નશામાં ઘરમાં પ્રવેશ્યો હતો અને તેથી તેની પત્ની, મૃત કમલાબેન દ્વારા તેને ઠપકો આપવામાં આવ્યો હતો કે તે

દાડના નશામાં ઘરે આવે છે અને કામ કરતું નથી. મૃતક કમલાબેનની આ ટિપ્પણીના પરિણામે બંને વચ્ચે બોલાચાલી થઈ હતી અને મૃતકના પતિ જગનભાઈ પાટિલે પોતાના નિવાસસ્થાનમાં પડેલું કેરોસીનનું ટીન બહાર કાઢ્યું હતું અને કમલાબેનના માથા અને તેના શરીર પર કેરોસીન છાંટ્યું હતું અને માચિસની લાકડી પ્રગટાવી હતી અને તેને મારી નાખવાના ઈરાદાથી તેના પર સળગેલી માચિસની લાકડી ફેંકી દીધી હતી. પરિણામે આરોપીની પત્નીને આગ ચાંપવામાં આવી હતી અને તેના ચહેરા, છાતી, પીઠ અને હાથ પર ગંભીર ઈજાઓ થઈ હતી અને તેણીને તેના સંબંધીઓ અને પડોશીઓ દ્વારા ભરૂચ સિવિલ હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યાંથી તેણીને વધુ સારવાર માટે જલગાંવ સિવિલ હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી હતી, જ્યાં સવારે ૭ વાગ્યે તેણીનું મોત થયું હતું. તેથી આરોપી જગનભાઈ પાટિલ પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૨ અને ૪૮૮ (એ) હેઠળ ગુનાઓ કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. તદનુસાર ફાસ્ટ ટ્રેક જજ, કોર્ટ નંબર ૬, ભરૂચ દ્વારા આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો.

૩.૧ વિદ્વાન સેશન્સ જજ ભરૂચે આરોપને ઘરે લાવવામાં નીચેના મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પર આધાર રાખ્યો છે:

ફરિયાદી સાક્ષી નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક નં.
૧	મહેન્દ્રભાઈ પટેલ	૮
૨	વલીભાઈ નૂરમોહમદભાઈ	૧૮
૩	પરશુરામ પાટીલ	૧૯
૪	ઉત્તમ પાટીલ	૨૧
૫	મહેન્દ્ર વસાવા	૨૨
૬	ચિમનભાઈ પટેલ	૨૪
૭	માણેકભાઈ પાટીલ	૨૬
૮	લતાબેન પાટીલ	૨૭
૯	અરવિંદભાઈ તલાટી	૨૮
૧૦	પાર્વતીબેન પાટીલ	૩૧
૧૧	ડૉ. નીતિન ઢાંડે	૩૨
૧૨	ડૉ. વિજયકુમાર પરમાર	૩૫
૧૩	રમેશભાઈ પરમાર	૩૮
૧૪	પ્રકાશ પાટીલ	૪૧

૧૫	પીતાંબર જેસ્તે	૪૩
૧૬	પરેશભાઈ હંસોતી	૪૫
૧૭	નાનુભાઈ વેચનભાઈ	૪૭
૧૮	અર્જુનરાવ મૈલે	૪૯
૧૯	જગદીશભાઈ પલટ	૫૦
૨૦	અજય શુક્લા	૬૨
૨૧	જગન્નાથ ગાયકવાડ	૬૩

૩.૨ ફરિયાદપક્ષે કેટલાક દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો છે જેમ કે આંક-૦૯ ખાતે ગુનાના સ્થળનો પંચનામા, આંક-૧૦ થી ૧૭ ખાતે પંચાની સહી ધરાવતી સ્લિપ, આંક-૨૦ ખાતે પંચનામાની તપાસ, આંક-૨૩ ખાતે આરોપીના શરીરની સ્થિતિ પંચનામા, આંક-૩૩ ખાતે પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ, આંક-૩૪ ખાતે મૃત્યુ પ્રમાણપત્રનું કારણ, આંક-૪૦ ખાતે ગુનાના સ્થળનો નકશો, આંક-૪૪ ખાતે ફરિયાદ, આંક-૫૨ ખાતે રવાનગી નોંધ, આંક-૫૭ ખાતે એફએસએલ ફોરવર્ડિંગ લેટર, બાયોલોજિકલ આંક-૫૮ ખાતે એફએસએલનો અહેવાલ, આંક-૩૦ ખાતે આંક-૬૦ ડાઈડિંગ ડિકલેરેશન ખાતે એફએસએલનો રાસાયણિક વિશ્લેષણ અહેવાલ વગેરે.

3. 3 મૃતક કમલાબેને તે જ તારીખે પોતાની ફરિયાદમાં આંક-જજમાં જણાવ્યું છે કે રાત્રે તેનો પતિ દારૂના નશામાં ઘરે આવ્યો હતો અને તેના દ્વારા તેને ઠપકો આપવામાં આવ્યો હતો અને તેથી ઝઘડો થયો હતો. ફરિયાદી એ હકીકત વધુ વર્ણવે છે કે નારાજ થઈને આરોપી જગને ઘરમાં પડેલું ટીન બહાર કાઢ્યું, કન્ટેનરનું ઢાંકણ ખોલ્યું અને પરિણામે કેરોસીન તેના શરીર પર પડ્યું અને ત્યારબાદ આરોપી જગને નજીકમાં પડેલું માચિસનું બોક્સ ઉપાડ્યું, માચિસની લાકડી બહાર કાઢી અને તેના શરીર પર સળગેલી માચિસની લાકડી ફેંકી દીધી જેના પરિણામે તેણીને કમર, છાતી અને પીઠની ઉપરના શરીર પર દાઝી જવાની ઈજાઓ થઈ હતી. તેણી આગળ જણાવે છે કે તેણીએ આના પરિણામે બૂમો પાડી હતી અને નજીકમાં પડેલી પાણીની ડોલ સાથે આગને કાબૂમાં લેવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. તેના પાડોશી લતાબેન આવ્યા અને મૃતકની સાળીને ફોન કર્યો અને લતાબેને આ ઘટના પ્રેમિલાબેનને સંભળાવી અને ત્યારબાદ તેને કારમાં સિવિલ હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી અને તેની સારવાર ચાલી રહી છે. પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરજ બજાવતા પોલીસ અધિકારી સાથે આવેલા લેખક પીતાંબર રામરાવ જેસલે દ્વારા મૃતક દ્વારા વર્ણવવામાં આવેલી ફરિયાદને લેખિતમાં ઘટાડવામાં આવી હતી, જે બદલામાં હોસ્પિટલમાં ફરજ પરના હેડ કોન્સ્ટેબલ શ્રી અમરસિંહ દિલીપસિંહ દ્વારા જાણ કરવામાં આવતા હોસ્પિટલમાં ગયા હતા.

શ્રી પીતાંબર જેસલે, જેમની જુબાની આંક-૪૩માં છે, સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે તેમણે કમલાબેને તેમને પ્રશ્નો પૂછ્યા પછી વર્ણવેલી આ ઘટનાને નોંધવામાં આવી છે. પીતાંબર રામરાવ જેસલે દ્વારા વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે કમલાબેન ગુજરાતી સમજે છે અને તેમના દ્વારા તેમના પતિ જગાન અને પ્રેમિલાબેનની હાજરીમાં ફરિયાદ કરવામાં આવી હતી અને ફરિયાદને લેખિતમાં ઘટાડ્યા પછી તેમને સમજાવવામાં આવી હતી અને તે મુજબ તેમણે ફરિયાદ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને ત્યારબાદ તેમણે ફરિયાદ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૩.૪ રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા તબીબી પુરાવાના સંદર્ભમાં પુરાવાઓના ત્રણ મહત્વપૂર્ણ ટુકડાઓ એટલે કે પી. એમ. નોટ, જલગાંવ ખાતે પોસ્ટમોર્ટમ કરનારા ડૉક્ટરની જુબાની અને ભરૂચ સિવિલ હોસ્પિટલમાં ડૉક્ટર/ તબીબી અધિકારીની જુબાની જ્યાં મૃતક સમયે પહેલા ગયો હતો તે ઘટનાઓની સાંકળની સંપૂર્ણ સર્વસંમતિ દર્શાવે છે જેના કારણે કમલાબેનનું મૃત્યુ થયું હતું. પીએમ નોંધનું અવલોકન, આંક-૩૩ ખાસ કરીને કોલમ નં. ૧૭ તે દર્શાવે છે કે મૃતક ૩૮ ટકા દાઝી ગયો હતો અને મૃત્યુનું કારણ "૩૮ ટકા (અડતાલીસ) દાઝી જવાને કારણે સેપ્ટીસીમિયા આંચકાને કારણે હૃદયની શ્વસન નિષ્ફળતાને કારણે" હતું. ભરૂચ સિવિલ હોસ્પિટલના તબીબી અધિકારી ડૉ. વિજયકુમાર પરમારે આંક-૩૫ ખાતે નોંધાયેલા

તેમના જુબાનીમાં જણાવ્યું છે કે તેણીની સાળી દ્વારા હોસ્પિટલમાં લાવવામાં આવ્યા બાદ અને સંજોગો અને દાઝી જવાના કારણ અંગે પૂછપરછ કરવામાં આવતા મૃતક પુષ્ટિ કરે છે કે તેણીને તેના પતિના ઝઘડા પછી કેરોસીન રેડવાની અને ત્યારબાદ સળગેલી માચિસની લાકડી ફેંકવાના કૃત્યને કારણે સળગાવી દેવામાં આવી હતી. તબીબી અધિકારી શ્રી પરમાર તેમના વધસ્તંભમાં એ વાતની પણ પુષ્ટિ કરે છે કે મૃતક દ્વારા વર્ણવવામાં આવેલા હકીકતના નિવેદનો તેણીના પોતાના પર હતા અને તેણીની સાળી દ્વારા નહીં અને મૃતક સતર્ક હતો અને કેસનો ઇતિહાસ આપવાની સ્થિતિમાં હતો. વધુમાં જલગાંવ હોસ્પિટલમાં તબીબી અધિકારી અરુણભાઈ ઢાંડે, જ્યાં પીડિત કમલાબેનનું મૃત્યુ થયું હતું, તેમણે આંક-૩૨ ખાતે આપેલા નિવેદનમાં મૃત્યુનું કારણ અને થયેલી ઇજાઓની પ્રકૃતિ વિગતવાર વર્ણવી છે અને તેમના કોસમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે ૩૮ ટકા સળગેલી ઇજાઓ જીવલેણ ઇજા છે. આંક-૩૪ ખાતે ડૉ. નીતિન ઢાંડે દ્વારા હસ્તાક્ષરિત તબીબી પ્રમાણપત્ર પણ પીએમ નોંધની સામગ્રીને પુનરાવર્તિત કરે છે. તેથી રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે મૃત્યુ ૩૮ ટકા દાઝી જવાને કારણે સેપ્ટીસીમિયાને કારણે થયું છે.

૩.૫ કમનસીબ ઘટનાઓ કે જેના કારણે ૩૮ ટકા દાઝી ગયા હતા અને પરિણામે સેપ્ટીસીમિયા કે જેના પરિણામે ફરિયાદમાં વર્ણવ્યા મુજબ

મૃતકનું મૃત્યુ થયું હતું, તે સૌથી નિર્ણાયક પુરાવા દ્વારા સારી રીતે સમર્થિત છે, એટલે કે મૃત્યુ ઘોષણા જે મૃત કમલાબેનના મૃત્યુ તરફ દોરી ગયેલી ઘટનાઓની સાંકળ (૩૮ ટકા દાઝી જવાને કારણે સેપ્ટીસિમિયા કારણે મૃત્યુ થયું હતું) ની કોઈપણ શંકાને દૂર કરે છે, જે આંક-૩૦ ખાતે છે. ઉપરોક્ત મૃત્યુના નિવેદનમાં મૃતક કમલાબેને, ઈજા કેવી રીતે થઈ તે અંગેના એક પ્રશ્નના જવાબમાં, ખાસ જણાવ્યું છે કે તેના પતિ જગનભાઈ પાટિલ દારૂના નશામાં ઘરે આવ્યા હતા અને તેના શરીર પર કેરોસીન રેડ્યું હતું અને તેના શરીર પર સળગાવેલી માચિસની લાકડી ફેંકી હતી, જેના પરિણામે તેણીને માથા, છાતીની પાછળ દાઝી જવાની ઈજાઓ થઈ હતી. એક પ્રશ્નના જવાબમાં કે શું આ આત્મહત્યા કરવાના હેતુથી કરવામાં આવ્યું હતું તે તેણી આને નકારી કાઢે છે અને તેણી આગળ ખાસ જણાવે છે કે તે પતિ છે જેણે આ કૃત્ય કર્યું હતું. મરણોન્મુખ નિવેદન મામલાતદાર શ્રી અરવિંદભાઈ નાગિનલાલ તલાટી દ્વારા નોંધવામાં આવી હતી, જેમણે આંક-૨૮ ખાતે શપથ લીધા હતા. મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધાવનાર અધિકારી મરણોન્મુખ નિવેદનમાં નોંધાયેલા મૃતકના વૃત્તાંતની પુષ્ટિ કરે છે. મરણોન્મુખ નિવેદન સ્વતંત્ર છે તે આંક-૨૮ ખાતેના પ્રતિનિધિના કોસમાંથી બહાર આવે છે, જે સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે નેરેટિવ કમલાબેન દ્વારા છે, તેની સાળી પ્રેમિલાબેન દ્વારા નહીં.

૩. ૬ મૃતક દ્વારા કરવામાં આવેલી ઘટનાઓના ક્રમમાંથી, અને પોલીસને વર્ણવ્યા મુજબ, તેણીની ફરિયાદમાં, તબીબી અધિકારીને, સાંકળની આગામી કડી, જ્યાં તેણીને તાત્કાલિક તેની સારવાર માટે લઈ જવામાં આવી હતી, મામલાતદાર, કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટ, જેમણે મરણોન્મુખ નિવેદન રેકૉર્ડ કરી હતી અને પી. એમ. નોટ દ્વારા મૃત્યુનું કારણ રેકૉર્ડ કર્યું હતું અને તબીબી અધિકારી ડૉ. નીતિન ઢાંડે દ્વારા પણ પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી, જેમણે વડા પ્રધાનને હાથ ધર્યા હતા, તે કોઈપણ શંકાની બહાર સાબિત થાય છે કે મૃતક કમલાબેનનું મૃત્યુ આરોપી જગનભાઈ પાટિલે તેના શરીર પર કેરોસીન રેડવાની અને પ્રકાશ ફેંકવાની કૃત્યને કારણે થયું હતું. તેના પરિણામે તેણી ૩૮ ટકા દાઝી ગઈ હતી અને પરિણામે સેપ્ટીસીમિયા થયો હતો.

૪. મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓની ચર્ચા કર્યા પછી, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે અવલોકન કર્યું છે કે ત્રણ નિવેદનો એટલે કે ફરિયાદના સંદર્ભમાં પુરાવાના મૂલ્યાંકન પર, તબીબી અધિકારી સમક્ષ ઈજાના કારણનું વર્ણન અને સ્વતંત્ર અને વિશ્વસનીય અધિકારીઓ/વ્યક્તિઓ પહેલાં આપવામાં આવેલ મૃત્યુ ઘોષણા એ સાબિત કરે છે કે આરોપીએ શરીર પર કેરોસીન રેડ્યું હતું અને ૩૮ ટકા દાઝી જવા માટે માયિસની લાકડી પ્રગટાવી હતી અને તેથી વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો હતો કે આરોપીએ મૃત્યુનું

કારણ બનવાના હેતુથી કથિત કૃત્ય કર્યું હતું અને આ કૃત્ય કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કરવા સમાન છે. ભારતીય દંડ સંહિતા. જોકે, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો છે કે, પુરાવાના મૂલ્યાંકન પર, કલમ ૪૮૮ એ હેઠળ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી. આરોપીને કલમ ૩૦ હેઠળ ગુના માટે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો છે અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી છે.

૫. શ્રી મૃદુલ બારોટ લર્નડ એડવોકેટે અમને સાક્ષીઓના નિવેદનો અને કેસના રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજ પુરાવાઓ દ્વારા લઈ ગયા છે. શ્રી બારોટ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ફરિયાદપક્ષ એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષી હતો અને કોઈએ અપીલકર્તાને મૃતકની હત્યા કરતા જોયો નથી અને કોઈ હેતુ અને દુશ્મનાવટના અભાવે તે એવો કેસ ન કહી શકાય જ્યાં અપીલકર્તાને કોઈ ગુનો કરવા બદલ દોષિત ઠેરવી શકાય. શ્રી બારોટએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે નીચેની અદાલતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની પ્રશંસા કરવામાં ભૂલ કરી છે. ઘણા સાક્ષીઓ પ્રતિકૂળ બન્યા છે અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરવામાં આવી નથી અને શોધ અને પુનઃપ્રાપ્તિ પંચનામામાં વિરોધાભાસ હોવાને ધ્યાનમાં રાખીને વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ

દ્વારા કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરવામાં આવી છે અને તેથી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૫ હેઠળ કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી.

૬. વિદ્વાન એપીપી, સુશ્રી સી. એમ. શાહે અમને આરોપ, ફરિયાદની સામગ્રી, પોસ્ટમોર્ટમ નોટ, ખાસ કરીને કોલમ નં. ૧૭ જ્યાં મૃત્યુનું કારણ ૩૮ ટકા દાઝી જવાને કારણે સેપ્ટીસીમિયા છે. વિદ્વાન એપીપીએ અમને મરણોન્મુખ નિવેદન અને ભરૂચ સિવિલ હોસ્પિટલના તબીબી અધિકારી ડૉ. પરમારના સમર્થનકારી તબીબી પુરાવાઓમાંથી પણ લઈ ગયા છે, જેમને મૃતકએ પોતાનું ઈજાનું કારણ વર્ણવ્યું હતું. વિદ્વાન એપીપી અનુસાર તબીબી અધિકારી સમક્ષની કથા ઘટનાની કથા અને ઘટનાઓના ક્રમની સંપૂર્ણ પુષ્ટિ કરે છે કારણ કે પોલીસ અધિકારી સમક્ષ તેની ફરિયાદમાં ગાંડપણ છે. વિદ્વાન એપીપી દ્વારા વધુ દલીલ કરવામાં આવે છે કે એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ નોંધાયેલ મૃત્યુ ઘોષણા પણ આરોપીને આઈપીસીની કલમ ૩૦૫ હેઠળ ગુનાનો દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી છે. મૃતક કમલાબેન ત્રણેય એજન્સીઓ/માધ્યમો એટલે કે પોલીસ સમક્ષ તેણીના નિવેદનોમાં તેણીની ફરિયાદમાં, તબીબી અધિકારી અને તેણીના મૃત્યુના નિવેદનમાં તેણીના વલણમાં સુસંગત છે કે આરોપીના કેરોસીન રેડવાના અને સળગેલી માચિસની લાકડી ફેંકવાના કૃત્યને કારણે તેણીને સળગાવી દેવામાં આવી છે. ૩૮ ટકા દાઝી જવાને કારણે સેપ્ટીસીમિયાને

કારણે મૃત્યુ થયું હોવાનું પી. એમ. નોંધ અને પુષ્ટિ કરતા તબીબી પ્રમાણપત્રો પરથી બહાર આવ્યું છે. વિદ્વાન એપીપી અનુસાર, આંક-૩૫ ખાતે તબીબી અધિકારી ડૉ. પરમાર અને આંક-૩૨ ખાતે ડૉ. નીતિન ઢાંડેની જુબાની પણ શંકા માટે કોઈ અવકાશ છોડતી નથી કે મૃતક કમલાબેનને થયેલી સળગેલી ઇજાઓ કેરોસીન રેડવાના અને માચિસ સળગાવવાના આરોપીના કૃત્યનું પરિણામ હતું અને તે મૃત્યુ પતિ દ્વારા આવા કાયરતાપૂર્ણ કૃત્યનું સીધું પરિણામ હતું જેણે મૃત્યુના હેતુથી આવું કર્યું હતું. વિદ્વાન એપીપીની રજૂઆતમાં મરણોન્મુખ નિવેદન પોતે જ દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી હતી, ખાસ કરીને જ્યારે કેસની હકીકતોમાં મૃતકની માનસિક સ્થિતિ સંતોષકારક હોવાનું નોંધવામાં આવ્યું હોય ત્યારે વ્યક્તિનું આવું નિવેદન કરવામાં આવ્યું હોય. લર્નડ એપ્લિકેશનની રજૂઆતમાં તેને સ્વીકારી શકાય તે પહેલાં મરણોન્મુખ નિવેદનની પુષ્ટિ કરવાની જરૂર નથી.

૭. રેકૉર્ડ પરની હકીકતો પર અમારી ચિંતાપૂર્વકની વિચારણા કર્યા પછી અમે માનીએ છીએ કે ફરિયાદ અને મરણોન્મુખ નિવેદન સાથે રેકૉર્ડ પર તબીબી પુરાવાના રૂપમાં પૂરતા પુરાવા છે, જેની સત્યતાની ફરજ પરના તબીબી અધિકારીની તપાસ કરીને પૂરતી ચકાસણી કરવામાં આવી છે, પ્રથમ વખત એટલે કે શ્રી પરમાર અને તબીબી અધિકારી શ્રી ઢાંડે કે જેમણે વડા પ્રધાનને

જણાવ્યું હતું કે મૃત્યુનું કારણ ૩૮ ટકા દાઝી ગયેલી ઇજાઓ છે જેના પરિણામે સેપ્ટીસીમિયા થાય છે જે આરોપી શ્રી જગનભાઈ પાટિલના કૃત્યને કારણે સળગી હતી જે મૃતક દ્વારા તેની ફરિયાદમાં અને મરણોન્મુખ નિવેદનમાં વર્ણવવામાં આવી છે.

૭.૧ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અતબીર વિરુદ્ધ દિલ્હી એનસીટી સરકાર (એઆઈઆર-૨૦૧૦-એસસી-૩૪૭૭) ના કેસમાં મરણોન્મુખ નિવેદનના પુરાવા મૂલ્યના વિષય પર કાયદાની વ્યાપક કાર્યવાહી કરી છે અને સંબંધિત પેરા નીચે મુજબ છે:

..... આ અદાલતે નિર્ણયોની શ્રેણીમાં ગણતરી અને વિશ્લેષણ કર્યું હતું કે મરણોન્મુખ નિવેદન રેકૉર્ડ કરતી વખતે, નિર્માતાની માનસિક સ્થિતિ, મન અને ચાદશક્તિની સતર્કતા, પુરાવા મૂલ્ય વગેરે જેવા પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવા પડશે.

૯. મુન્નુ રાજા અને અન્ય વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય,
(૧૯૭૬)૩-એસસીસી-૧૦૪ :
(એઆઈઆર-૧૯૭૬-એસસી-૨૧૯૯), આ
અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:-

". તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જો કે મરણોન્મુખ નિવેદનને સાવચેતી સાથે સંપર્ક કરવો આવશ્યક છે કારણ કે નિવેદન બનાવનાર કોસ-એક્ઝામિનેશનને આધિન ન હોઈ શકે, ત્યાં ન તો કાયદાનો નિયમ છે કે ન તો વિવેકનો નિયમ છે જે કાયદાના નિયમમાં સખત થઈ ગયો છે કે જ્યાં સુધી તેની પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી મરણોન્મુખ નિવેદન પર કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી.

તે સાચું છે કે તે જ નિર્ણયમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું, કારણ કે તપાસ અધિકારીઓ સ્વાભાવિક રીતે તપાસની સફળતામાં રસ ધરાવે છે અને તપાસ દરમિયાન તપાસ અધિકારી પોતે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધાવવાની પ્રથાને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ નહીં.

૧૦. પારસ ચાદવ અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય,
(૧૯૯૯)૨-એસસીસી-૧૨૬ :
(એઆઈઆર-૧૯૯૯-એસસી-૬૪૪ : ૧૯૯૯-
એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૨૯૬), આ અદાલતે

ચુકાદો આપ્યો હતો કે મૃતકનું નિવેદન નોંધવા માટે મેજિસ્ટ્રેટને ન લાવવામાં તપાસ અધિકારીની ભૂલને આરોપીની તરફેણમાં લેવી જોઈએ નહીં. આ અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે મરણોન્મુખ નિવેદન તરીકે નહીં પણ પોલીસ અધિકારી દ્વારા નિયમિત રીતે નોંધાયેલ મૃતકના નિવેદનને ધાયલોના મૃત્યુ પછી મરણોન્મુખ નિવેદન તરીકે પણ ગણી શકાય અને જો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવા સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે મૃતક સભાન હતો અને નિવેદન આપવા માટે તંદુરસ્ત સ્થિતિમાં હતો.

૧૧. મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં ન આવેલી મરણોન્મુખ નિવેદનની અસરને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને બલબીર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, (૨૦૦૬) ૧૨ એસસીસી ૨૮૩ : (એઆઈઆર-૨૦૦૬-એસસી-૩૨૨૧ : ૨૦૦૬-એઆઈઆર-એસસી૫બલ્યુ-૪૯૫૦) માં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત ચુકાદાનો ફરો ૨૩ સુસંગત છે જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૨૩. જોકે, કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ શરીફમાં (૨૦૦૩) ૨ એસસીસી ૪૭૩ : એઆઈઆર-૨૦૦૩-એસસી-૧૦૭૪ : ૨૦૦૩-એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૬૦૦), આ અદાલતે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ મરણોન્મુખ નિવેદન કરવું જરૂરી છે તેવી કોઈ કાયદાની જરૂર નથી. આ અદાલતે તેમાં રામ બિહારી યાદવ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૧૯૯૮) ૪ એસસીસી ૫૧૭ : (એઆઈઆર-૧૯૯૮-એસસી-૧૮૫૦ : ૧૯૯૮-એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૧૬૪૭) માં તેના અગાઉના નિર્ણયની નોંધ લીધી, જેમાં એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે મરણોન્મુખ નિવેદન પ્રશ્નો અને જવાબોના સ્વરૂપમાં હોવી જરૂરી નથી. (લક્ષ્મણ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૨૦૦૨) ૬ એસસીસી ૭૧૦ : એઆઈઆર-૨૦૦૨-એસસી-૨૯૭૩ : ૨૦૦૨-એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૩૪૭૯)".

તે સ્પષ્ટ છે કે માત્ર એટલા માટે કે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવામાં આવી ન હતી, તે પોતે જ સમગ્ર કાર્યવાહીના કેસને નકારી કાઢવાનો આધાર ન હોઈ શકે. તેણે એ પણ સ્પષ્ટતા કરી હતી કે જ્યાં ઘોષણા સંપૂર્ણપણે અસંગત અથવા વિરોધાભાસી નિવેદનો કરવામાં આવે છે અથવા જો રેકૉર્ડ્સમાંથી એવું લાગે છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન વિશ્વસનીય નથી, તો મેજિસ્ટ્રેટને શા માટે બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા તે પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે છે, પરંતુ સામાન્ય રીતે તેના પર ભાર મૂકવામાં નહીં આવે. આ અદાલતે વધુમાં ચુકાદો આપ્યો હતો કે ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિના મૃત્યુની સ્થિતિમાં તેના નિવેદનને પણ એફ. આઈ. આર. તરીકે ગણી શકાય.

૧૨. રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ વાકટેંગ, (૨૦૦૭) ૧૪ એસસીસી-૫૫૦ : એઆઈઆર-૨૦૦૭-એસસી-૨૦૨૦ : ૨૦૦૭-એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૩૮૦૨), બલબીર સિંહના કેસમાં (એઆઈઆર ૨૦૦૬ એસસી ૩૨૨૧ : ૨૦૦૬ એઆઈઆર એસસીડબલ્યુ ૪૮૫૦) (ઉપરોક્ત)

ઢ્રષ્ટિકોણનો પુનરોચ્યાર કરવામાં આવ્યો છે. નીચેના તારણો સુસંગત છે જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૪. જોકે દોષિત ઠેરવવો એ માત્ર મરણોન્મુખ નિવેદન પર આધારિત હોઈ શકે છે, કોઈપણ સમર્થન વિના તે કોઈપણ નબળાઈથી પીડાતો હોવો જોઈએ નહીં.

૧૫. જ્યારે મૃત્યુ પામતા માણસના શબ્દો સાથે મહાન ગંભીરતા અને પવિત્રતા જોડાયેલી હોય છે કારણ કે મૃત્યુની ધાર પરની વ્યક્તિ જૂઠું બોલે તેવી અથવા કેસ રચવાની શક્તિ નથી કે જેથી કોઈ નિર્દોષ વ્યક્તિને ફસાવવામાં આવે, પરંતુ અદાલતે એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સાવચેત રહેવું પડશે કે નિવેદન શિક્ષણ, ઉશ્કેરણી અથવા કલ્પનાનું પરિણામ ન હતું. તેથી, તે જરૂરી છે કે અદાલતને સંતોષ થવો જોઈએ કે મૃતક નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય માનસિક સ્થિતિમાં હતો, હુમલાખોરને અવલોકન કરવાની અને ઓળખવાની સ્પષ્ટ ક્ષમતા ધરાવતો હતો અને તે કોઈપણ પ્રભાવ અથવા ક્ષેપ વિના નિવેદન આપી રહ્યો હતો. એકવાર કોર્ટને સંતોષ થાય કે

મરણોન્મુખ નિવેદન સાચી અને સ્વૈચ્છિક છે તે દોષિત
ઠેરવવાના હેતુ માટે પૂરતું છે.

૧૩. બિજોય દાસ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, (૨૦૦૮) ૪
એસસીસી ૫૧૧:(એઆઈઆર ૨૦૦૮ એસપી (સપ)
૧૩૫૩:૨૦૦૮ એઆઈઆર એસસી ડબલ્યુ. ૧૦૩૪),
આ અદાલતે અગાઉના વિવિધ નિર્ણયો ટાંકીને આ જ
સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો.

૧૪. મુથુ કુટ્ટી એન્ડ અનધર વર્સીસ સ્ટેટ બાય ઇન્સ્પેક્ટર
ઓફ પોલીસ, ટી. એન. , (૨૦૦૫) ૯ એસસીસી ૧૧૩
: (એઆઈઆર-૨૦૦૫-એસસી-૧૪૭૩ : ૨૦૦૪
એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૭૩૯૬), નીચેની ચર્ચા
અને અંતિમ નિષ્કર્ષ સુસંગત છે જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૪. આ એક એવો કેસ છે જેમાં આરોપીની દોષિત ઠેરવવાનો
આધાર મરણોન્મુખ નિવેદન છે. જે પરિસ્થિતિમાં વ્યક્તિ
મૃત્યુ પથારી પર હોય છે તે મૃત્યુ સમયે એટલી ગંભીર
અને શાંત હોય છે કે તેને જે ગંભીર સ્થિતિમાં મૂકવામાં

આવે છે, તે કાયદાકીય રીતે તેના નિવેદનની સત્યતાને સ્વીકારવાનું કારણ છે. આ જ કારણ છે કે શપથ અને ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનની જરૂરિયાતો દૂર કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, જો મરણોન્મુખ નિવેદનને બાકાત રાખવામાં આવે તો તે ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમશે કારણ કે પીડિત સામાન્ય રીતે ગંભીર ગુનામાં એકમાત્ર નજરે જોનાર સાક્ષી હોય છે, નિવેદનને બાકાત રાખવાથી અદાલતને પુરાવાના સ્કેપ વિના છોડી દેવામાં આવશે.

૧૫. મરણોન્મુખ નિવેદન મોટા વજન માટે હકદાર હોવા છતાં, એ નોંધવું યોગ્ય છે કે આરોપી પાસે ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનની કોઈ સત્તા નથી. સત્યને બહાર લાવવા માટે આવી શક્તિ આવશ્યક છે કારણ કે શપથ લેવાની ફરજ હોઈ શકે છે. આ જ કારણ છે કે કોર્ટ એ વાત પર પણ ભાર મૂકે છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન એવી પ્રકૃતિની હોવી જોઈએ કે જેથી તેની ચોકસાઈમાં અદાલતનો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ પેદા થાય. અદાલતે સાવચેતી રાખવી પડશે કે મૃતકનું નિવેદન શિક્ષણ, અથવા ઉશ્કેરણી અથવા કલ્પનાનું પરિણામ ન હતું. અદાલતને વધુ સંતોષ થવો

જોઈએ કે હુમલાખોરનું નિરીક્ષણ કરવાની અને તેને ઓળખવાની સ્પષ્ટ તક મળ્યા પછી મૃતક માનસિક રીતે સ્વસ્થ હતો. એકવાર અદાલતને સંતોષ થાય કે ઘોષણા સાચી અને સ્વૈચ્છિક હતી, નિઃશંકપણે, તે કોઈપણ વધુ સમર્થન વિના તેની સજાને આધારે કરી શકે છે. તે કાયદાના સંપૂર્ણ નિયમ તરીકે નિર્ધારિત કરી શકાતો નથી કે જ્યાં સુધી તેની પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી મરણોન્મુખ નિવેદન દોષિત ઠેરવવાનો એકમાત્ર આધાર ન બની શકે. સમર્થનની જરૂર હોય તેવો નિયમ માત્ર વિવેકનો નિયમ છે.

૧૫. પત્રીરસેલ્વમ વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય, (૨૦૦૮) ૧૭ એસસીસી-૧૯૦ કેસમાં આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આ જ અભિપ્રાયનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે:(એઆઈઆર ૨૦૦૮ એસસી ૫૦૮:૨૦૦૮ એઆઈઆર એસસી ૬૫૮૭. ૪૭૮૭) અને પાનીબેન વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૯૨) ૨ એસસી સી. ૪૭૪ માં સારાંશ તરીકે મરણોન્મુખ નિવેદનને સંચાલિત કરતા

સિદ્ધાંતો:(એઆઈઆર ૧૯૯૨ એસસી ૧૮૧૭ :
૧૯૯૨- એઆઈઆર-એસસીડબલ્યુ-૨૦૫૦.

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયોનું વિશ્લેષણ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે,

(૧) મરણોન્મુખ નિવેદન એ દોષિત ઠેરવવાનો એકમાત્ર
આધાર હોઈ શકે છે જો તે અદાલતનો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ
પ્રેરિત કરે.

(૨) કોર્ટને સંતોષ થવો જોઈએ કે નિવેદન આપતી વખતે
મૃતક માનસિક રીતે સ્વસ્થ હતો અને તે શિક્ષણ, પ્રેરણા
અથવા કલ્પનાનું પરિણામ ન હતું.

(૩) જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે ઘોષણા સાચી અને સ્વૈચ્છિક
છે, તો તે કોઈપણ વધુ સમર્થન વિના તેની દોષિતતાને
આધારે કરી શકે છે.

(૪) કાયદાના સંપૂર્ણ નિયમ તરીકે એવું નિર્ધારિત કરી શકાતું
નથી કે જ્યાં સુધી તેની પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી

મરણોન્મુખ નિવેદન દોષિત ઠેરવવાનો એકમાત્ર આધાર ન બની શકે. સમર્થનની જરૂર હોય તેવો નિયમ માત્ર વિવેકનો નિયમ છે.

(૫) જ્યાં મરણોન્મુખ નિવેદન શંકાસ્પદ હોય, ત્યાં સમર્થનકારી પુરાવા વિના તેના પર કાર્યવાહી થવી જોઈએ નહીં.

(૬) મરણોન્મુખ નિવેદન કે જે મૃતક જેવી નબળાઈથી પીડાય છે તે બેભાન હતી અને ક્યારેય કોઈ નિવેદન આપી શકતી ન હતી તે દોષિત ઠેરવવાનો આધાર ન બની શકે.

(૭) માત્ર મરણોન્મુખ નિવેદનમાં ઘટના વિશેની તમામ વિગતો ન હોવાથી, તેને નકારી શકાય નહીં.

(૮) જો તે સંક્ષિપ્ત નિવેદન હોય તો પણ તેને નકારી શકાય નહીં.

(૯) જ્યારે નજરે જોનાર સાક્ષી પુષ્ટિ કરે છે કે મૃતક મરણોન્મુખ નિવેદન કરવા માટે યોગ્ય અને સભાન સ્થિતિમાં ન હતો, ત્યારે તબીબી અભિપ્રાય પ્રવર્તે નહીં.

(૧૦) જો સાવચેતીપૂર્વક તપાસ કર્યા પછી, અદાલતને સંતોષ થાય કે તે સાચું છે અને મૃતકને ખોટું નિવેદન આપવા માટે ઉશ્કેરવાના કોઈપણ પ્રયાસથી મુક્ત છે અને જો તે સુસંગત અને સુસંગત છે, તો તેને દોષિત ઠેરવવા માટે કોઈ કાનૂની અવરોધ રહેશે નહીં, ભલે કોઈ સમર્થન ન હોય. "

૭.૨ મૃતક દ્વારા એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ નોંધાયેલ મૃત્યુનું નિવેદન, ફરિયાદ અને ડૉક્ટર સમક્ષ આપવામાં આવેલ ઇતિહાસ કોઈ ફેરફાર દર્શાવતા નથી અને તે વિશ્વસનીય લાગે છે. આરોપીએ મૃતકએ આત્મહત્યા કરી હતી તે હકીકત સિવાય મૃતક કેવી રીતે દાઝી ગયો તે અંગે કોઈ વાજબી સમજૂતી આપી નથી. હકીકતમાં (૨૦૦૬)૧૦-એસસીસી-૬૮૧માં નોંધાયેલા ત્રિમુખ મરોટી કિરકાન વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા ૧૫માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:

“૧૫. જ્યાં ઘરની અંદર ગુપ્તતામાં હત્યા જેવો ગુનો કરવામાં આવે છે, ત્યાં કેસ સ્થાપિત કરવાનો પ્રારંભિક બોજ નિઃશંકપણે ફરિયાદપક્ષ પર રહેશે, પરંતુ આરોપ સ્થાપિત કરવા માટે તેના નેતૃત્વમાં પુરાવાઓની પ્રકૃતિ અને માત્રા તે જ માત્રામાં ન હોઈ શકે જે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાના અન્ય કિસ્સાઓમાં જરૂરી છે. આ બોજ તુલનાત્મક રીતે હળવા સ્વરૂપનો હશે. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને ઘરના કેદીઓ પર ગુનો કેવી રીતે કરવામાં આવ્યો તે અંગે સચોટ સમજૂતી આપવા માટે અનુરૂપ બોજ રહેશે. ઘરના કેદીઓ માત્ર ચૂપ રહીને અને કથિત આધાર પર કોઈ સમજૂતી આપીને ભાગી શકતા નથી કે તેનો કેસ સ્થાપિત કરવાનો બોજ સંપૂર્ણપણે ફરિયાદપક્ષ પર છે અને કોઈ પણ ખુલાસો આપવાની આરોપીની કોઈ ફરજ નથી. ”

૭.૩ હકીકતમાં, (૨૦૧૩) ૩ એસસી સી. ૨૮૦માં નોંધાયેલા કૃષ્ણ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્યના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન આરોપીની દોષિત ઠેરવવાનો એકમાત્ર આધાર ન બની શકે તે કાયદાનો સંપૂર્ણ સિદ્ધાંત નથી. જ્યાં મરણોન્મુખ નિવેદન સાચી અને સાચી

હોય, ત્યાં પરિચર સંજોગો તેને વિશ્વસનીય હોવાનું દર્શાવે છે અને તે કાયદા અનુસાર નોંધવામાં આવ્યું છે, મૃતકએ પોતાની રીતે મરણોન્મુખ નિવેદન કરી હતી અને મન અને શરીરની સ્થિતિના સંદર્ભમાં ડૉક્ટર દ્વારા યોગ્ય પ્રમાણપત્ર પર, પછી અદાલત માટે સમર્થન શોધવાની જરૂર ન પડા હોઈ શકે. આવા કિસ્સાઓમાં, મરણોન્મુખ નિવેદન જ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવાનો આધાર બની શકે છે. પરંતુ જ્યાં મરણોન્મુખ નિવેદન પોતે શંકાસ્પદ સંજોગોમાં થયેલ છે, કાયદા અને પ્રસ્થાપિત કાર્યવાહીઓ અને પ્રથાઓ અનુસાર નોંધવામાં આવી નથી, તો પછી, અદાલત માટે તેની પુષ્ટિ શોધવી જરૂરી હોઈ શકે છે.

૮. જ્યાં સુધી એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ મરણોન્મુખ નિવેદનની સત્યતાની વાત છે, તે નોંધવું જરૂરી છે કે એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટે તેમના જુબાનીમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કર્યો છે કે મૃતક નિવેદન રેકૉર્ડ કરતી વખતે સભાન હતો અને નિવેદન રેકૉર્ડ કરતા પહેલા યાદીમાં દર્દીની તંદુરસ્તી અંગે ડૉક્ટરની સમર્થનનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે જણાવ્યું હતું કે મૃતકએ તેમના પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા હતા અને પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી તેમની સહી પણ કરી હતી.

૮. ૧ મૃતક દ્વારા આપવામાં આવેલી ફરિયાદ અને એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલી મરણોન્મુખ નિવેદનને મૌખિક પુરાવા અને તબીબી અહેવાલો તેમજ પંચનામા સાથે યોગ્ય રીતે સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે અને તે સ્પષ્ટ છે કે મૃતકનું મૃત્યુ આરોપી દ્વારા તેને સળગાવવાના કૃત્યને કારણે થયું હતું. તે ઉલ્લેખ કરવો અયોગ્ય રહેશે નહીં કે તે કાયદાની પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે અદાલતોએ સાવચેતી રાખવી પડશે કે મરણોન્મુખ નિવેદન એ શિક્ષણ અથવા ઉશ્કેરણીનું પરિણામ નથી અથવા કલ્પનાનું પરિણામ નથી અને મરણોન્મુખ નિવેદનને મહત્વ આપવામાં આવે તે ધ્યાનમાં લેવા માટે યોગ્ય કાળજી અને સાવધાની રાખવી જોઈએ. હાલના કિસ્સામાં, અમને લાગે છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન વિશ્વાસપાત્ર છે.

૯. જો કે, અમે એ હકીકત પર પણ ધ્યાન આપ્યું નથી કે મૃતક લગભગ ૩૮ ટકા દાઝી ગયો હતો અને ઘટનાના લગભગ ૫ દિવસ પછી તેનું મૃત્યુ થયું હતું. તબીબી અહેવાલો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મૃતકને દાઝી જવાને કારણે થયેલી તકલીફો હતી. એ નોંધવું પણ યોગ્ય છે કે મૃતક લગભગ ૩૮ ટકા દાઝી ગયા બાદ લગભગ ૫ દિવસ સુધી જીવતો રહ્યો હતો.

૧૦. (૨૦૦૯) ૮ એસસી સી. ૭૯૬માં નોંધાયેલા મહિબેન વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૧૮. મૃતકને લગભગ ૬૦ ટકા દાઝી જવાની ઈજાઓ સાથે હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને સારવાર દરમિયાન સેપ્ટીસીમિયા થયો હતો, જે મૃતકના મૃત્યુનું મુખ્ય કારણ હતું. તેથી, તે સ્થાપિત થાય છે કે ઉપરોક્ત ૮ દિવસના સમયગાળા દરમિયાન ઈજાઓ વધુ વણસી હતી અને એટલી હદ સુધી વણસી હતી કે તેના કારણે ઈજાઓ પાકવા લાગી હતી અને ઈજાના ઝેરી અસરને કારણે મૃતકનું મૃત્યુ થયું હતું.

૧૯. મૃતકની મરણોન્મુખ નિવેદન પરથી એ સાબિત થાય છે કે તે ઘણી વર્ષોથી તેની સાસુ, અહીં અપીલકર્તાથી અલગ રહેતી હતી અને તે દિવસે તેણીએ તેના ઘરે અપીલકર્તા સાથે ઝઘડો કર્યો હતો. રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે ઝઘડા પછી તરત જ તે તેની પુત્રી સાથે પાણી લેવા આવી હતી અને જ્યારે તે પરત ફરી રહી હતી ત્યારે અપીલકર્તાએ આવીને મૃતકના કપડાં પર સળગતું ટોન્સિલ ફેંકી દીધું હતું. મૃતકએ તે સમયે ટેરીલીનનું

કાપડ પહેર્યું હોવાથી, આગ વધુ વણસી હતી જેના કારણે
આગ લાગી હતી.

૨૦. પુરવાર કરવા અને સ્થાપિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર પુરાવા
પણ છે કે અપીલકર્તાની સળગતી કાકડા ફેંકવાની
કાર્યવાહી મૃતક અને અપીલકર્તા વચ્ચે ઝઘડા પહેલા
કરવામાં આવી હતી. રેકૉર્ડ પરના ઉપરોક્ત પુરાવા પરથી
એવું ન કહી શકાય કે અપીલકર્તાનો ઈરાદો હતો કે
તેણીની તરફથી આવી કાર્યવાહી મૃતકને મૃત્યુ અથવા
આવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડશે, જે પ્રકૃતિની સામાન્ય
પ્રક્રિયામાં મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી.
તેથી, અમારા માનવામાં આવેલા અભિપ્રાયમાં, આ કેસ
આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૪) હેઠળ આવરી
લેવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાતું નથી. જો કે, અમારો
માનવામાં આવેલો અભિપ્રાય છે કે અપીલકર્તાનો કેસ
આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ II હેઠળ આવરી લેવામાં
આવ્યો છે.

૧૧. વર્તમાન કેસમાં, અમે એક અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છીએ કે મરણોન્મુખ નિવેદન અને અન્ય દસ્તાવેજોમાંથી આરોપીની ભૂમિકા સ્પષ્ટ છે. જો કે, આ અદાલત સાથે જે મુદ્દો પણ તોલવામાં આવ્યો છે તે એ છે કે મૃતક હોસ્પિટલમાં લગભગ ૫ દિવસ સુધી જીવતો રહ્યો હતો અને લગભગ ૫ દિવસ પછી તેની સ્થિતિ વધુ ખરાબ થઈ હતી અને આખરે દાઝી જવાને કારણે જટિલતાઓને કારણે તેનું મૃત્યુ થયું હતું. હકીકતમાં તે લગભગ ૩૮ ટકા દાઝી ગઈ હતી. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો અભિપ્રાય છે કે આરોપી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ (ભાગ-૨) હેઠળ ગુનાનો દોષી છે.

૧૨. તદનુસાર, અપીલ આંશિક રીતે માન્ય છે. સેશન્સ જજ, ભરૂચ દ્વારા પસાર કરાયેલા સેશન્સ કેસ નંબર ૭૩/૨૦૦૮માંથી ઉદ્ભવતા ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા અપીલકર્તા-મૂળ આરોપીની ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળની દોષિતતાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ (ભાગ-૨) હેઠળ તકસીરવાન ઠેરવવામાં આવે છે. અપીલકર્તા-મૂળ આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ (ભાગ-૨) હેઠળ પાંચ વર્ષની સખત કેદની સજા ભોગવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે, જે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ આપવામાં આવેલી આજીવન કેદની સજાને બદલે છે. દંડની રકમ અને દંડના કસુરની સજા જાળવી રાખવામાં

મરણોન્મુખ નિવેદન વિશ્વાસપાત્ર છેઆવે છે. તા.૨૮.૦૨.૨૦૧૧ના ચુકાદા અને આદેશમાં તે મુજબ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. પહેલેથી જ ભોગવેલ સજાનો સમયગાળો મૂળ આરોપી-અપીલકર્તાને મજરે આપવા માટે ગણવામાં આવશે. આર એન્ડ પી તાત્કાલિક ટ્રાયલ કોર્ટમાં પરત મોકલવામાં આવશે.

(કે. એસ. ઝવેરી, ન્યાયમૂર્તિ)

(નિરેન વૈષ્ણવ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*